

GÖBEKLİ TEPE

12.000 Yaşındaki En Eski ve En Büyük Tapınak Yerleşkesi

Bilim ve Teknik
Temmuz 2014 (560. sayı) ekidir.
Hazırlayan: Dr. E. Sonmur Özcan
Grafik Tasarım - Uygulama: Ödül Evren Tongür
Çizim: Erhan Balıkcı

Dünyanın bilinen en eski ve en büyük tapınak yerleşkesi Göbekli Tepe'nin kazı alanı Şanlıurfa'ya 18 kilometre, en yakın köy Örencik'e ise 1,5 kilometre uzaktadır. Göbekli Tepe'yi her iki katmanda bulunan T biçimli dikili taşlar simgeliyor. Çok uzak mesafelerden dahi görülebilen bir tepe üzerinde inşa edilen kutsal alanın katmanları 15 metre yüksekliğe ulaşır. Göbekli Tepe'nin kazı alanı ise 90 dönümlük dev bir alan kaplıyor (12 futbol sahasından biraz büyük).

Taş Devri (Paleolitik) kalıntılarını altında saklayan tepe, kendisine yakıştırılan "göbekli" sıfatından da anlaşıldığı gibi yuvarlak. Tepe, kireçtaşı platonun en yüksek yerinde konumlanıyor. Arazideki kazılar 1995 yılında Alman Arkeoloji Enstitüsü ve Şanlıurfa Müzesi işbirliğiyle başladı.

Kazıları şu anda Alman Arkeoloji Enstitüsü ile Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı birlikte sürdürüyor.

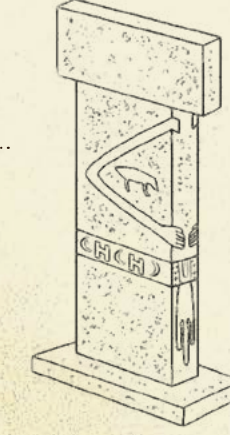
Göbekli Tepe kazılarında çıkarılan heykellerden bazıları

Çemberimsi Anıtsal Yapılar

Göbekli Tepe'deki çemberimsi anıtsal yapılar keşfedilme sırasına göre A-B-C-D-E-F-G-H harfleriyle isimlendirilmiş. Çemberimsi yapıyı taş örgü duvarlar oluşturuyor. Çemberlerin çapları 10 ile 20 metre arasında değişiyor ve en büyüğü D çemberi.

Zemin

Çember yapıların zemini özenle düzleştirilmiş, kocaman yekpare bir kayadan oluşturulmuş. Merkezi dikili taşların üzerine yerleştirildiği kaideler de bu doğal kayadan yontularak biçimlendirilmiş.

Merkezi Dikilitaşlar

En büyük çember olan D çemberinin ortasındaki büyük iki T taşın üzerine kollar ve eller çizildiği için bütün T taşlar insan biçimli (antropomorfik) olarak değerlendiriliyor. Baş T biçimli taşların tepesindeki yatay taşla, vücut ise dikili taşın uzun gövdesiyle temsil edilmiş. Merkezi dikili taşların yükseklikleri 5 metreye varıyor.

Dikili T Taşlar

Çember yapıların ortasında birbirine paralel iki büyük T taş ve onları çevreleyen daha küçük dikili T taşlar var. Taş örgü duvarlar arasında, duvarla desteklenmiş ve belli aralıklarla sıralanmış yine T biçimli fakat daha küçük dikili taşların sayısı ortalama 10-12 kadar. T taşların tümü kireçtaşından yekpare olarak yontulmuş. Göbekli Tepe'de 100'den fazla dikili taş var. Bunların yüksekliği 1,5 ile 5 metre arasında değişiyor.

T Taşlar Üzerindeki Figürler

Göbekli Tepe'deki dikili T taşların çoğunda yarı kabartma (rölyef) hayvan resimleri yer alıyor. Kuş, sürüngen, tilki ve yaban domuzu en çok resmedilmiş türler. T taşlarda hayvan kabartmalarının yanı sıra H şekli, hilal, halka motifleri ve zıtlık ifade eden çizgiler gibi soyut semboller de var.

Göbekli Tepe'nin Krokisi

Krok: K. Schmidt ve ekibi

Göbekli Tepe'nin Google Maps'ten alınmış görüntüsü

TAŞ DEVRİNDEN İTİBAREN ANITSAL YAPILAR

